

גליוני בים דרך

משיעורי הגאון הגדול רבי מיכל זילבר שליט"א

שנה א | גליון כד

דחבה מני ים

פרשת ויקרא

פורים כיפורים

(א) ונשלמה פרים שפתינו. (ב) פרים הפנימיים. (ג) משתה ושמחה בפנימיות. (ד) איש לרעהו ומתנות לאביונים. (ה) נותנים לו. (ו) פ"ר דינים. (ז) פורים מכפר בין אדם לחבירו. (ח) יום כיפור בין אדם למקום. (ט) כנוס את כל היהודים.

ונשלמה פרים שפתינו

השבת קוראים בתורה פרשת ויקרא ופרשת זכור, ונפתח לה לפרשתא דפורים, בכלל הידוע דיום הכיפורים הוא כ'פורים' בכ' הדמיון, וכמו שמצינו בתיקוני זוהר (תיקון כא ג, ב): "פורים אתקריאת על שם יום הכפורים, דעתידין לאתענגא ביה ולשוניי ליה מעוני לענג". והרה"ק מרוז'ין זיע"א הוסיף בזה ומי נתלה במי קטן נתלה בגדול. ומתוך שנברר ענין יום הכיפורים נלמד לקדושת יום הפורים. איתא בגמרא יומא (פ, ב): "אמר רבי יצחק, אמרי במערבא משמיה דרבה בר מרי, בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם. מדת בשר ודם, מקניט את חבירו בדברים, ספק מתפייס הימנו ספק אין מתפייס הימנו. ואם תאמר מתפייס הימנו, ספק מתפייס בדברים ספק אין מתפייס בדברים. אבל הקדוש ברוך הוא, אדם עובר עבירה בסתר, מתפייס ממנו בדברים, שנאמר (הושע י, א) קחו עמכם דברים ושובו אל ה', ולא עוד אלא שמחזיק לו טובה, שנאמר (שם פסוק א) וקח טוב, ולא עוד אלא שמעלה עליו הכתוב כאילו הקריב פרים, שנאמר (שם) ונשלמה פרים שפתינו. שמה תאמר פרי חובה, תלמוד לומר (שם פסוק ה) ארפא משויבתם אהבם נדבה". ופירש רש"י: "ונשלמה פרים שפתינו - במקום פרים. נדבה - מקובלת ברצון יותר מחובה".

פרים הפנימיים

ולכאורה יש להתבונן למה בזמן הזה שאין לנו מקדש וכהן נאמר: "ונשלמה פרים שפתינו", למה לא אמרו ונשלמה כבשים או עזים שפתינו. וכבר דקדק בזה רבינו יונה (עשרי תשובה שער א אות מא), וכתב: "הזכיר 'פרים', כי חטאת פרי היתה פנימית, והיו מזין מדמה על הפרוכת ועל מזבח הזהב". אם כן מה שאמרו ונשלמה פרים שפתינו הכוונה דוקא לפרים הפנימיים שהם קרבים ביום הכיפורים, ומזים את דמם לפני ולפנים בקודש הקדשים בין הבדים.

ובא ללמדנו דבכל מקום יש את הנקודה הפנימית שבדבר, בעולם מצוינו שארץ ישראל היא מרכז העולם,

וירושלים היא מרכז ארץ ישראל, ובית המקדש הוא הנקודה הפנימית של ירושלים, ובתוך בית המקדש הנקודה הפנימית הוא

פנינה מן הים

תקפו שלנס

בלילה ההוא שבא המן לבית אחשורוש לבקש תללות את מרדכי על העץ אשר הכין לו, התחיל תוקפו של נס, כאשר נדדה שנת המלך וביקש להביא את ספר הזכרונות, (אסתר ו, ב - ו): "וַיִּמְצָא כְּתוּב אֲשֶׁר הִגִּיד מְרֻדְכָי עַל בְּגָתָא וַתְּרַשׁ שְׁנֵי סְרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁנֵי הַסֵּף". עד אשר המלך אמר להמן כל היקר וגדולה שהוא צריך לעשות למרדכי. ודרשו חז"ל (מגילה טו, א): "ועשה כן למרדכי - אמר ליה מנו מרדכי. אמר ליה היהודי, אמר ליה טובא מרדכי איכא ביהודאי. אמר ליה היושב בשער המלך, אמר ליה סגי ליה בחד דיסקרתא, אי נמי בחד נהרא. אמר ליה הא נמי הב ליה, אל תפל דבר מכל אשר דברת".

וכבר ביארנו בזה בספרנו בים דרך תורה פרשת שמיני (מאמר ט הערה ד), למה לכך היה עיקר תקפו של נס (אסתר ו, א): "בַּלְלִילָה הַהוּא נִדְדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ", דאם אחשורוש רצה לעשות טובה למרדכי, היה יכול לשלוח את אחד הסריסים ולהביא את מרדכי ולשאל אותו מה הוא רוצה. אבל אחשורוש שאל מי בחצר, ואז המן ביקש יקר וגדולה לעצמו כמו שצריך עם השגות של רשעים, אבל אם מלכתחילה היה המלך שואל את מרדכי איזה יקר וגדולה הוא רוצה, מסתמא היה מבקש איזה בית מדרש לישב וללמוד בשלוח בלי טירדות ולא יותר מזה.

אך לכאורה יקשה באיזה חוצפה ענה המן לאחשורוש: "סגי ליה בחד דיסקרתא", הרי המן סותר בזה את דברי המלך, ואיך אחשורוש לא ערף את ראשו על כך. אלא דהמן אמר לאחשורוש את האמת, אני מכיר את מרדכי והוא אינו נצרך לדברים כאלו, והא ראה דהא מיד אחר שגמר להרכיבו ברחוב העיר שב מרדכי לשקו ותעניתו בשער המלך. אבל הקדוש ברוך הוא חפץ שמרדכי יקבל גדולה גם לפי ההשגות של המן, שבביל שהטובה של המן תגיע למרדכי, ולכן נאמר לו: "אל תפל דבר מכל אשר דברת". ואילו היה אחשורוש שואל את מרדכי מה רצונו, היה עונה שרצונו לשבת בשער המלך על תלמודו, ולא צריך לשום דבר

אחר. (שיעור 3 ויקרא תשפב)

* כדפירשו בגמרא מה דשינוי שבמקדש שני היה אבן במקום ארון הברית (יומא נד, ב): "ושיתה היתה נקראת. תנא שממנה הושתת העולם. תנן כמאן דאמר מציון נברא העולם".

קודש הקדשים - בין הבדים". ופרי החטאות שמזים את דמם על הפרוכת כנגד קודש הקדשים, ובפרט פרי יום הכיפורים שמזים את דמם בקודש הקדשים פנימה בין הבדים, באים ללמד את האדם, שלא די שיעשה תשובה חיזונית, אלא הוא צריך לעשות תשובה פנימית עד דכדוכה של נפש. ואף שבאמת הפגם לא מגיע לפנימיות, כי פנימיות ישראל היא הנשמה נשארת תמיד טהורה, אבל התשובה צריכה להגיע מלפני ולפנים, מתוך פנימיות מקום משכן הנשמה - קודש הקדשים שבאדם, ומשום הך טעמא גופא, כי אפשר להתחיל לתקן רק ממקום שעדיין לא נפגם.

ואם יום הכיפורים הוא כך, ודאי שגם יום הפורים נועד שהאדם ימשמש בקודש פנימה לעורר את הנקודה הפנימית שבפנימית שבישראל. וכשם שביום הכיפורים מקריבים פרים לפני ולפנים, כך גם ביום הפורים צריך האדם לתקן את נפשו הפנימית שבפנימית.

משתה ושמחה בפנימיות

אמנם חילוק גדול יש בין יום הכיפורים ליום הפורים, דביום הכיפורים עושים פעולות שרואים בחוש ששייכים לפנימיות, שכן כל ישראל צמים, וגם הכהן גדול צם, ונכנס לקודש הקדשים לכפר בקודש. אך על פורים נאמר (אסתר ט, כח): "וַהֲיָמִים הָאֵלֶּה נִצְּרָרִים וְנִעֲשִׂים בְּכָל דּוֹר דָּוָד מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וְעִיר". ופירש רש"י: "משפחה ומשפחה - מתאספין יחד ואוכלים ושותין יחד, וכך קבלו עליהם שימי הפורים לא יעברו". ולכאורה להתאסף יחד ולעשות זבח משפחה, הרי זו פעולה חיזונית מאד המרחיקה את האדם מהנקודה הפנימית. אלא שביום הפורים כל אחד צריך לגלות את הנקודה הפנימית שלו מתוך משתה ושמחה, וכל משפחה מתאספת סביב הנקודה הפנימית שלהם.

איש לדעהו ומתנות לאביונים

גם נצטוינו: "וּמִשְׁלֹחַ מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ" (אסתר ט, ט). שלא יסתגר האדם סביב הנקודה הפנימית שלו בלבד, אלא: "וּמִשְׁלֹחַ מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְּנוֹת לְאֲבִיּוֹנִים" (אסתר

הגליון מוקדש ע"י ידידנו הדגול

הרה"ג ר' ישראל סולוביציק שליט"א ורעייתו החשובה תחי' לרגל הולדת בתם בשעתו"מ

היא רעוא שיזבו חוריה וקניה לראות מטעם רוב נחת דקדושה בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות.

הגליון מוקדש ע"י

ידידנו הנכבד הרה"ח ר' שמועזן קנלסקי שליט"א

ורעייתו החשובה תחי' לרגל הולדת בתם בשעתו"מ

היא רעוא שיזבו חוריה וקניה לראות מטעם רוב נחת דקדושה בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות.

להתקיים יחדיו בעולם. מה שאין כן בני ישראל שאנחנו בגנים למקום, ונצטוונו ואהבת לרעך כמוך.

יום נפיש בן אדם למקום

ויום הכיפורים הוא יום סליחה וכפרה על חטא העגל, שהוא היה שורש לעבירות שבין אדם למקום (משך חכמה ויקרא טו, ל), שכן אמרו העם (שמות לב, ד): "אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם". ומשה רבינו ביקש על ישראל (שמות לב, לא-לב): "אֲנָא חַטָּא הֶעָם הַזֶּה חַטָּאָה גְּדֹלָה וַיַּעֲשֶׂוּ לָהֶם אֱלֹהִים זָהָב. וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם וְאִם אֵין מַחְנֵי נָא מִסְפָּרָךְ אֲשֶׁר פָּתַבְתָּ". ואמנם מצד משה רבנו היה זה בקשה בבין אדם לחבירו שהיה מוכן למסור עצמו עבור אחרים - וְאִם אֵין מַחְנֵי נָא, אך היה זה בקשה על כפרת העם שחטאו בעבירה שבין אדם למקום, ולכן: "וַיֹּאמֶר ה' סַלְחֵתִי כִּדְבָרְךָ" (במדבר יד, כ). שהוא יום כפרה שבין אדם למקום.

כנוס את כל היהודים

ואילו המן הרשע, היה בעל לשון הרע, שכן אמר רבא (מגילה יג, ב): "ליכא דידע לישנא בישא כהמן". שכן אמר המן לאחשוורוש (אסתר ג, ח): "ישננו עם אֶחָד מִפְּסָד וּמִפְּרֹד". והמן הרשע ראה שיש בקרב ישראל חולשה בקיום המצוות שבין אדם לחבירו. וכנגד זה אמרה אסתר להשיב אל מרדכי (אסתר ד, טז): "לָךְ פְּנוּס אֶת כָּל הַיְהוּדִים", כמו שכתב הרב מנות הלוי, שאסתר שלחה למרדכי שישב וכנס את כל היהודים וישיב לב אחד על חברו ויעשה שלום ביניהם. שכן המן הרשע אינו יכול להרע לישראל, ולא אסתר יכולה להיטיב עם ישראל לולי רצון ה'. רק שהמן הרשע עורר קיטרוג על ישראל שהם מפורדים ח"ו, ואסתר המלכה הסירה את קיטרוגו, על ידי 'לך כנוס את כל היהודים' באהבה וחיבה. נמצא שפורים הוא זמן כפרה על חטאים שבין אדם לחבירו. ועל ידי המשלוח מנות איש לרעהו נעשה גם הריצוי לחבירו, שכן בעצם שליחת משלוח מנות, יוצר אחוה ורעות. (שיעור 510 תצוה תשפ"א)

"לְחֹכָב שְׂכַל קוּיךְ לֹא יבוּשׁוּ"
הופיע ויצא לאור קונטרס בים דרך
ענייני פורים
משיעורי המפורסמים של הגאון הגדול רבי מיכל זילבר שליט"א

להשיג בחנויות הספרים
לפריטים והמוצרים: 02-5401167 | מיל 5401157@gmail.com
הפצה ראשית: ספרים שיווק והפצה | 3100946@gmail.com

שאבדתי ממך ונפרדתי מאצלך, אבדתי גם אני נפשי". ומדה כנגד מדה כשהקב"ה הצילנו מיד המן הרשע, גזר שישופע עלינו שפע טובה וברכה ברוחניות ובגשמיות שלא לפי המידה, אלא בגדר 'כל הפושט יד נותנים לו', ולכן אל יחשוב אדם שאם הוא יתן מתנות לאביונים בפורים הוא יפסיד מחלקו, דהרי כל מה שיש לו הוא מאותו כל הפושט יד נותנים לו, ואז ודאי גם עולם הבא אל יפסיד מך.

פ"ד דינים

ועל פי סוד, (עיין עץ חיים - שער יח פרק ה) יש גדר הנקרא פ"ד דינים שהוא גימטריא של אותיות מנצפ"ך, ששם נפלו ניצוצות הקדושה בחטאות הראשונים ובחטא העגל וצריך לתקנם ולהעלותם. ועיין בספר הליקוטים פרשת חוקת (פרק ט) בענין פרה אדומה, שהיא גם כן בסוד פ"ד דינים, ונוסף עליה ה' משום שהיא מבינה סוד שער החמישים, לכן ה'ונשלמה פרים שפתינו' מדבר דוקא מהפריים, כי אנו צריכים לעלות ולתקן אלו הפ"ד דינים.

הוא שנאמר בריש פרשתינו (ויקרא א, א): "וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה בְּאֶרֶץ זַעֲרָא, וְכָתַב הָאֵר" הקדוש (לקוטי תורה ויקרא): "והנה משה במעשה העגל שעשו ישראל, גרמו לו שנסתלק מעליו כל האלף אורות, ולא נשתייר רק אחד מני אלף זהו אלף זעירא, לכן הכא ויקרא אל משה א' זעירא". (שיעור יב)

ויקרא תשפ"א

פורים מכפר בין אדם לחבירו

והנה יש לעיין מה יותר חמור, עבירות שבין אדם למקום, או עבירות שבין אדם לחבירו, ולכאורה מפורש במשנה ביום הכיפורים: "עבירות שבין אדם למקום, יום הכפורים מכפר. עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חבירו".

מעתה יש לבאר מדוע ימי הפורים הם ימי רצון יותר מיום הכפורים, כי יום הכיפורים הוא יום סליחה וכפרה לעבירות שבין אדם למקום, אך פורים הוא זמן כפרה לעבירות שבין אדם לחבירו, ולכן תיקנו אסתר המלכה ומרדכי היהודי: "לעשות אותם ימי משפחה ושְׂמִיחָה וּמְשֻׁלָּח מִנּוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְּנוּת לְאֶבְיוֹנִים" (אסתר ט, כב). ואמרו דווקא 'איש לרעהו', ולא איש לחבירו, כיון דמיירי על 'דעהו במצוות'. דענין מצוות שבין אדם לחבירו הוא רק בישראל, שכן כל הגויים כאין גגו, ואינם אלא כחמורים זה לזה, וכדרך שאין בין בעלי חיים מצות 'בין אדם לחבירו', כך אין בגויים מצוה זו, ואף אם הגויים נצטוו על הדינים והגזל מצד שבע מצוות בני נח, אין זה משום שהם חייבים לנהוג זה לזה באחוה, רק שהם מצווים לנהוג בסדר מדיני שיהיה אפשרי להם

ט, כב), וציוה בזה שאותה הארה לא ישמרו כל משפחה ומשפחה לבדם, אלא כיון שנכנסו לנקודה הפנימית, 'איש לרעהו' יכניסו את כולם לנקודה הפנימית. ולא רק משלוח מנות איש לרעהו, אלא יש גם מצות 'מתנות לאביונים', שבו האדם צריך לידע שגם האביונים הם בכלל הנקודה הפנימית ואדרבה, כך תוכל לבדוק האם הנקודה הפנימית שלך טהורה, ככל שיש לך מקום לצופה בתוכה עוד כמה אנשים שאין להם, כך תדע שהנקודה הפנימית שלך טהורה באמת ואינה מוגבלת במקום.

עוד זאת מצינו אצל האביון, דפירש רש"י משום מה נקרא 'אביון' (רש"י דברים טו, ד): "ולשון אביון שהוא תאב לכל דבר". ולכן נפסק בשו"ע (אורח חיים סימן תרצד סעיף ג): "אין מדקדקים במעות פורים אלא כל מי שפושט ידו ליטול נותנים לו". והענין דבכל השנה קיימא לו (בבא בתרא ט, א): "בודקין לכסות ואין בודקין למזונות" (שו"ע יורה דעה סימן רנא סעיף י). אך בפורים כיון שנאמר: "וּמִתְּנוּת לְאֶבְיוֹנִים", ואביון הוא אדם שתאב לכל דבר, אם כן אפילו אדם שיש לו ממון רב, אך כיון שהוא תאב לכל ורצה במתנות לאביונים, אין לך אביון גדול ממנו".

ולפי דרכנו אף לענין הרוחניות, כל מי שזוכה להארה גדולה בפורים, מחוייב לשתף בה גם את האביונים שלא זכו לכך. ואז מתקיים שפיר (אסתר ח, טז): "לְיְהוּדִים הִיְתָה אוֹרְהָ וְשְׂמִיחָה וְשִׂשׁוֹן וְיִקָּר". ואנו מוסיפים 'כן תהיה לנו'. דכמה שתתן לאחרים מהרוחניות שלך, כך ישפיע עליך הקב"ה עוד ועוד.

נותנים לו

אבל בערב יום הכיפורים אף על פי שטוב לתת צדקה בערב יום הכיפורים, כדכתב הרמ"א (אורח חיים סימן תרה סעיף א): "ויש מקומות שנהגין לילך על הקברות ולהרבות בצדקה, והכל מנהג יפה". אך לא נאמר 'כל הפושט יד נותנים לו'. נמצא דיום הפורים גדול במעלה זו מיום הכיפורים. והוא מדה כנגד מדה, שכן בפורים המן הרשע גזר (אסתר ג, ג): "לְהַשְׁמִיד לְהָרָג וּלְאַבֵּד אֶת כָּל הַיְהוּדִים מִנְּעַר זָקֵן וְטַף וְנָשִׁים... וְשִׁלְלֵם לְבוּז". ולכן כל ישראל היו בדרגת אביונים ובסכנה גדולה ביותר. ואסתר המלכה אמרה למרדכי היהודי (אסתר ד, טז): "לָךְ פְּנוּס אֶת כָּל הַיְהוּדִים הַנִּמְצָאִים בְּשׂוֹשֶׁן וְצֹמֵזוּ עָלַי וְעַל הָאֶחָד וְעַל תְּשׁוּתוֹ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לֵילָה יוֹם גַּם אֲנִי וְנַעֲרָתִי אֲצֹמֶז כִּן וְכֵן אָבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא יָדָעְתִּי וְנִאֲשָׁר אֲבָדְתִּי אֲבָדְתִּי". שאסתר המלכה היתה מוכנה להיאבד מהעולם הזה ומהעולם הבא, בשביל להציל את ישראל, כאמרם (לקח טוב אסתר ד, טז): "וכאשר אבדתי אבדתי - כשם

² ובאמת אין לו עני מרוד ממנו, שהרי יש לו כסף, ואף על פי כן הוא מתאוה למתנת אחרים, היש לך עני מרוד ממנו. והעולם אומרים בדרך צחות שכל הפושט יד אינו פושט רגל.
³ ובטבריא עיר מולדתי המנהג היה שבערב יום הכיפורים היו עושים חשבון עם הגבאי על כל הנדרים ונדבות שנדר במשך השנה, לשלם. כיון שהוא הזמן שבו ראוי לשלם נדרים ונדבות, עיין פסקי ר"ד (נדרים כג, ב) שכתב: "אך הנדרים שאם נדר ליתן צדקה או הקדש אין יום הכיפורים מכפר עד שישלם נדרו".
⁴ אמנם הבעל הטורים הזכיר: "אלף דיוקרא זעירא - שמשנה היה גדול ועניו לא רצה לכתוב אלא "ויקרא" לשון מקרה". ויש לידע מה שאמרו בזוה"ק (שלח קסה, א): "מאן דאיהו זעיר איהו רב, ומאן דאיהו רב איהו זעיר". ולכן מצינו בדברי חז"ל שנקרא בכל מקום 'משה רבינו'. ובאמת גם רבי יהודה הנשיא זכה שיקרא 'רבינו הקדוש', ולא מצינו עוד תנא או אמורא שזכו למעלה זו, עיין בגמרא שבת (קית, ב) ואכמ"ל. ויש לידע שהוא תואר שלא מתאים לכל אחד... ובדרך צחות לכבוד פורים זה מתאים. והגאון ר' שמעון מזעליחוב ז"ל שהיה חריף ביותר היה אומר על המנהג לומר על כל בנש"ק "מרגא" שבספר פרידת "מרגא" פירושו ד"א. ומי שלמד וידוע ראוי לתואר, ומי שלא למד רק מתהדר בעטרת זקניו, אין סיבה לתלות בו תוארים שאינם הולמים אותו.
⁵ ועיין בפרי מגדים (או"ח א"א סימן תרצה ס"ק יא) שכתב: "נסתפקתי אם עבד כנעני בכלל רעהו במשלוח מנות. ופסולי קהל היה בכלל רעהו. ואשה, משום חשש סכולנות. ועבד חייב במשלוח מנות, מחלפי סעודה. ומתנות לאביונים, כשיש לו מאחרים באין לרבו רשות בו. ומבעי לי אם יוצא ידי חובתו בבן חורין ששלח לעבד כנעני. שוב ראיתי ברא"ם ז"ל פרשת משפטים (שמות כ"א כ') דעבד כנעני בכלל רעהו הוא. ובמשנה ג' פרק ח' דבבא קמא בעבד כנעני בושת, לרבנן אחיו הוא. ובמשנה א' פרק י"א סנהדרין גונב עבד חצי בן חורין, לרבנן אחיו הוא, וכל שכן דהוה בכלל רעהו, והוא הדין בשור רעהו".
⁶ ועיין מה שכתבנו בזה בקונטרס בים דרך על פורים (מאמר יב אות ג), וכן בפרשת תצוה זכור (בים דרך תורה מאמר יב).

בקשו דחמים על הנער
חיים שמואל בן ליבא
שנמצא בתרדמת וכאשר עשה עמנו נסים
בימים ההם בן יעשה עמנו בזמן הזה

נתרם לרפואת
הרב יהודה דוב בן זיסל

נתרם לזכות
הרה"צ ד' מרדכי זאב
בן מלכה

דבר בעיתו

שבת מחיית עמלק

רש"י (במדבר כה, יז) פירש שלשון 'זכור' הוא לשון הווה, בספר שיר מעון (דברים כה, יז) כתב: "זכור את אשר עשה לך עמלק וגו' - איתא במדרש (תנחומא פסקא ז) שיש שתי זכירות זכור את יום השבת לקדשו וזכור את אשר עשה לך עמלק. י"ל כבר אמרו חז"ל (שבת ק"ב, ב) אילו שמרו ישראל שבת ראשונה אין כל אומה ולשון יכולין לשלוט בהם, אבל יען כי לא שמרו שבת ראשונה מיד ויבא עמלק וילחם בישראל, א"כ זכירת מעשה עמלק הוא מרדות רצועה להזכיר לישראל שישמרו שבת. וזה זכור את יום השבת לקדשו ע"י זכור את אשר עשה לך עמלק. אבל לעתיד לבוא אשר יקיימו וכולם ידעו את ה' מקטנם ועד גדלם (כירמיה לא, ג), יקיימו את התורה הק' מאהבה, ובפרט שבת החמורה, לא יהיו צריכים עוד לזכור מעשה עמלק כדי שע"ז ישמרו שבת".

אם כן בשבת זו שמתקנים את הפגם של עמלק, מוטל עלינו להתחזק בקדושת השבת. ובה יתבאר מדוע תיקנו חז"ל לקרוא את ה' פרשיות דווקא בשבת קודש, ואמנם לפי פשוטו הטעם הוא כדי שיתאספו בני הכפרים שאין להם ספר תורה לעיירות לשמוע את הקריאה, אך לפי דרכינו יש לומר דבפרשת זכור יש טעם נוסף לקרותו דווקא בשבת, כי יום השבת הוא נגד עמלק, ולכן פרשת מחיית עמלק צריך לקרוא דווקא בשבת.

ואין לאדם לומר מי אני ומה אני שאמחה את עמלק, וכי אני יודע מי הוא עמלקי שאקום ואמחהו, וגם אם אדע מי הוא עמלקי, וכי אני איש מלחמה שיכול להכריח את זרע עמלק. דהרי הרמ"א (או"ח תרצ, יז) כתב: "שנהגו התינוקות לצור צורת המן על עצים ואבנים, או לכתוב שם המן עליהן, ולהכותן זה על זה כדי שימחה שמו על דרך מחה תמחה את זכר עמלק (דברים כה, ט), ושם רשעים ירקב (משלי ז, ז)". ומסיים הרמ"א: "ומזה נשתרבו המנהג שמכים המן ששקורים המגילה בבהכ"נ (אבודרהם), ואין לבטל שום מנהג או ללעוג עליו, כי לא לחנם הוקבעו". (שיעור י"ב ויקרא תשפ"ב)

גאוות המן

המן עצמו בטח היה מוקף במעטפת גאוה, שכל עבדי המלך כורעים ומשתחוים לו, עד שלא ראה כלום. אך כשאמרו לו כי אין מרדכי כורע ומשתחוה לו, נקרעה מעטפת הגאוה שעטפה אותו, וימלא המן חיומה. גם אחר כך כאשר יצא ממשתה היין, היה כל כולו עטוף בגאוה, מי ידמה לו ומי

ישווה לו, הרי הוא היחיד שהזמן עם המלך למשתה המלכה, אך מיד פקעה מעטפת הגאוה שלו בראותו את מרדכי, כמו שנאמר (אסתר ה, ט): "וַיֵּצֵא הַמֶּן בַּיּוֹם הַהוּא שְׂמֹנֶה וְטוֹב לֵב וְכִרְאוֹת הַמֶּן אֶת מַרְדֳּכָי בְּשַׁעַר הַמְּלָכָה וְלֹא קָם וְלֹא זָע מִמֶּנּוּ וַיִּמְלֵא הַמֶּן עַל מַרְדֳּכָי חֲמָה". ודוק, דמרדכי היהודי "לא קם ולא זע ממנו", דיש אדם שהוא אמנם לא קם מלא קומתו, אך הוא מתרומם קצת כאומר קצת כבוד כן צריך לתת, ויש אדם שאפילו מעט אינו קם, אך הוא זז קצת ומצטדד על מקומו מחמת האדם חשוב שלפניו. אך מרדכי היהודי 'לא קם ולא זע' כלום בפני המן הרשע, עד שזכה להכניעו. (שיעור 4' צו פורים תשפ"ב)

קנאת המן

במדרש בפרשת מטות (במדבר רבה כב, ב) אמרו: "וכן שני עשירים עמדו בעולם, אחד מישראל ואחד מאמות העולם, קרח מישראל והמן מאמות העולם, ושניהם נאבדו מן העולם, למה, שלא היה מתנתן מן הקדוש ברוך הוא אלא חוטפין אותה להם". נמצא דעשירותו של המן היא גופא עמדה לו לרועץ להאבידו מן העולם.

והנה המן אמר (אסתר ה, ז): "יָכַל זֶה אֵינְנוּ שֹׁהֵה לִי כִּכְלֵי עֵת אֲשֶׁר אָנִי רֹאֶה אֶת מַרְדֳּכָי הַיְּהוּדִי וַיִּשֶׁב בְּשַׁעַר הַמְּלָכָה". ויש לתמוה על גודל סכלותו, הא קודם לכן סיפר להם את רוב עשרו שהיה אחד מב' עשירים שהיו בעולם, ורוב בניו וכל גדולתו, והיו כל אוצרותיו חקוקים על לבו (מגילה טו, ב), ואין יתכן שכל זה איננו שוה למול איש יהודי שגלה מארצו, וכי היה שוטה גדול כל כך. אלא חזינו בזה כמה גדול כוח הקנאה לעורר עיני איש, עד שבעבור קנאתו במרדכי כל עשרו וגדולתו איננו שוה לו, וא"כ קרח והמן באמת היו עשירי תבל מצד ריבוי הממון, אך היו עניים מרודים בגין קנאתם שלא ידעו לשמוח בחלקם. (שיעור 96 קרח תשס"ו)

אוזני המן

דבר פלא כתב הרב זרע שמשון (פ"י על מגילת אסתר או"כ) בטעם מנהג ישראל לאכול 'אזני המן' וז"ל: "ודרך צחות יש ליתן טעם למה נהגו כל ישראל לעשות ביום פורים אזנים של המן מתוקים, דלמה דוקא עושים האזניים ולא העינים והידיים או איזה אבר אחר, ועוד איך עשו מתיקות באיברי המן הרשע, שהוא כולו מקולל ורע ומו, ועוד דאדרבא טעון שריפה, כמו שכתב בדרכי משה אורח חיים (סימן תרצ"ב) בשם הערוך, שהבחורים עושים צורת המן ושורפים אותו

וכו', ועוד במדרש תמחה את זכר עמלק אפילו מן העצים ומן האבנים, ואם צריך למחות אח שמו למה אוכלים אותו, והכתוב ולא ידבק בידך מאומה מן החרם".

מתרץ הרב זרע שמשון "שהכתוב אומר שמעו ותחי נפשכם, ואמרו ז"ל שהכל תלוי באוזן, מי שמטה אזנו לשמוע דברי תורה ותוכחות יש לו חיים, אוזן שומעת תוכחת חיים וכו', והנה ישראל עד זמן המן לא רצו להטות אוזן לקבל עליהם עול תורה, ובימי המן נטו אוזן וקבלו עליהם והיה זה לטוב להם, אם כן אלו האזנים מתוקים שאנו עושים אינם אזנים של המן ממש, רק האזנים של ישראל שגרים המן שיטו אוזן לתורה, ומנהג של ישראל תורה היא, תורה היא ממש" עכ"ל הזרע שמשון, ובספרנו בים דרך על פורים (מאמר ט אות ה) הארכנו לבאר, דבימי הפורים היתה קבלת התורה דתורה שבעל פה, ותורה שבעל פה מיתלא תליא בשמיעת האוזן, מה שהתלמיד שומע מפי הרב, ואם כן מומתק טפי טעם אכילת 'אזני המן' מתוקים, דאותה תורה שבעל פה שלא אבו אבותינו לקבלה מרצון בהר סיני הומתקה ונתחבבה בימי מרדכי ואסתר מאהבת הנס של נפילת המן, ולזכר זה אנו אוכלים 'אזני המן מתוקים'.

ואפשר לומר בדרך צחות, מנהג ישראל תורה, לאכול מיני מאפה בצורת 'משולש', ובשם 'אזני המן' נקראים, ובאידיש 'המן טאש', ולכאורה היכן מוזכר שהיה להמן הרשע אזניים משולשות. ובדרך הלצה אפשר לפרש שהוא שנאמר במלחמת עמלק (שמות יז, ט): "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה פְּתֹב זֹאת זַפְרוֹן בְּסַפֵּר וְשִׁים בְּאָזְנֵי הַשֹּׁשֶׁבִּי כִּי מַחֵה אֶמְחֶה אֶת זַפְרוֹן עַמְלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם". הרי דבשביל מלחמת עמלק צריכים אזניים, ועושים אותם משולשות, מלשון הגמרא (מגילה ז, א): "שלחה להם אסתר לחכמים כתבוני לדורות. שלחו לה (משלי כב, כ) הלא כתבתני לך לשלשים, שלישים ולא רבעים. עד שמצאו לו מקרא כתוב בתורה (שמות יז, ט) פְּתֹב זֹאת זַפְרוֹן בְּסַפֵּר, כתב זאת מה שכתוב כאן ובמשנה תורה, זכרון מה שכתוב בנביאים, בספר מה שכתוב במגילה". (שיעור 510 תצוה תשפ"א)

חמישים אמה

מפני מה תלו את המן על עץ גבוה חמישים אמה דווקא, משום שאמרו: "מרחיקין את הנבלות ואת הקברות ואת הבורסקי מן העיר חמישים אמה" (בבא בתרא כה, א). והמן גם בחייו היה נבילה, קל וחומר במיתתו. (שיעור 20 תצוה תשפ"א)

² ובדרך צחות י"ל ידע המן בנפשו, דכל שאר עבדי מלך המשתחוים לו אין זה כי אם תנופה בעלמא, ואם מחור יגדל המלך איש אחר כולם ישתחוו לאותו האיש, ורק מרדכי איש האמת עם ישתחוה הרי זה קרוי השתחוויה, וע"כ אמר (אסתר ה, ז) וְיָכַל זֶה אֵינְנוּ שֹׁהֵה לִי.

מעשה מן הים

הה"ק ר' אברהם אלימלך מקארלין זצ"ל ה"ד, היה לו בקבלה איש מפי איש מהבעש"ט הק', שהגרמנים הדייטשען הם מזרע עמלק. וכן היה להגרי"ח זוננפלד זצ"ל רבה של ירושלים, קבלה מרבו הכתב סופר ז"ע שהדייטשן הם מזרע עמלק, ולכן כאשר הגיע קיסר גרמניה וילהלם השני לביקור בירושלים, לא יצא הגרי"ח זוננפלד זצ"ל לקראתו, משום שקבלה היתה בידו שהם מזרע עמלק, וזרעו של יעקב לא יוצא לקבל פני זרעו של עשיו. וכבר שבוע קודם לכן הודיע שהוא לא יוכל לצאת להקביל פניו, משום שהוא לא חש בטוב.

ציוני דרך

ירושלם היא בלבד, ולא זו בלבד, אלא אפילו הנבואה לאומות העולם אף על פי שנגלה עליהם בלשון עראי וטומאה, מכל מקום לא נגלה להם אלא לכבוד ישראל, וכמו שכתב הרמב"ן (במדבר כב, לא): "ויגל ה' את עיני בלעם - מזה הכתוב נלמד כי בלעם לא היה נביא.. אבל לכבוד ישראל בא אליו השם בלילה ההוא, ואחרי כן זכה לגלוי עינים בראיית המלאך ודבר עמו, ובסוף עלה למעלת מחזה שדי (להלן כד טז), והכל בעבור ישראל ולכבודם".

ולא רק משה רבינו נתנבא בלשון חיבה, אלא כל הנביאים שעמדו להם לישראל, התנבאו בלשון חיבה, וכאשר ישעיהו הנביא אמר (ישעיהו, ה): "ובתוך עם טמא שפתיים אָנְכִי יוֹשֵׁב". מיד (ישעיהו, ו-ז): "וְיָעֹף אֵלַי אֶחָד מִן הַשְּׁרָפִים וַיְבִיאוּ רִצְפָה בְּמִלְקָחִים לְקַח מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ. וַיִּגַע עַל פִּי וַיֹּאמֶר הִנֵּה נִגַע זֶה עַל שְׁפָתַי וְסָר עֲוֹנִי וְחֲטָאתִי תִכַּפֵּר". דכיון שדיבר לישון הרע על ישראל, מיד נכווה בשפתיו כדי לכפר על שדיבר סרה בישראל. (שיעור 55 ויקרא תשפג)

מוסר מן הים

פודים תיקון לחטא מכירת יוסף

המלכה, וכיון שראו מרדכי ואסתר כי כלתה הרעה, אמרה (אסתר ד, טז): "לָךְ כְּנֹס אֶת כָּל הַיְהוּדִים". וזוהו ניתקן חטא מכירת יוסף שהוא שנת חנים על ידי אהבת חנים, וזוהו נהפכה הגזירה. השתא דקיימין קודם היום הקדוש, יש לנו להיות סמוכים ובטוחים שעל ידי המשלוח מנות יזכור האדם שהוא אינו לבדו, וזוהו יוציאו מקליפת עמלק, וזוהו במהרה שיתקיים וַיִּחַם שָׁמוֹ וַיִּזְכְּרוּ. וַיִּנְחַם זְכוּרוֹ מִלְּהַזְכִּירוֹ (פיוט לשבת זכור), ויהיה הכסא שלם והשם שלם (שמות יז, טז): "כִּי יָדַעְתָּ עַל פִּי יְהוָה מִלְּחָמָה לְהָ' בְּעַמְלֵק מִדֶּרֶז". וזוהו לכל הישועות ולכל הרפואות ולכל הנקמות - נקמת דם עבדיך השפוך ונגאל במהרה מן הגלות המר, ויבנה בית המקדש השלישי כרצונו יתברך במהרה בימינו אמן. (שיעור 53 ויקרא תשפג)

אֲתוּ וְלֹא יָקָלוּ דְבָרוֹ לְשֹׁלֵם. אין זה סיבה מספקת להגיע לשנאה, שהרי האחים היו יכולים לשאול את אביהם מפני מה שינה ביניהם, ומה יש להם לשנוא. אך האחים לא שאלו אלא שנואו אותו. ובדבר זה נענשנו לילך בין האומות שאף הם שונאים אותו ומקנאים בנו, ואנן מצלינן: "נקום נקמת דם עבדיך השפוך". ובפודים זכו כל ישראל למסור נפשם על קדושת ה', וה' יתברך נקם נקמתם: "וַיִּנְחַם זְכוּרוֹ מִלְּהַזְכִּירוֹ הַיְהוּדִים הַמָּה בְּשִׁנְאֵיהֶם" (אסתר ט, א). ומסתמא כל אומות העולם בתחילה היו סבורים שנתקיים מחשבת המן הרשע, (אסתר ג, א): "לְהַשְׁמִיד לְהַרְג' וּלְאַבֵּד אֶת כָּל הַיְהוּדִים מִנְעַר יַעַד זָקֵן טַף וְנָשִׁים... וְשָׁלַל לְבָבוֹ". אך לא ידעו שהש"ת מעמיד לישראל כאן את מרדכי היהודי ואסתר

בריש הפרשה סיפר הכתוב בחיבתן של ישראל, כאומרו (ויקרא א, א): "וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיִּדְבֶר ה' אֵלָיו מֵאֵל מוֹעֵד לְאָמֹר". ופירש רש"י: "ויקרא אל משה - לכל דברות ולכל אמירות ולכל צוויים קדמה קריאה, לשון חבה, לשון שמלאכי השרת משתמשים בו, שנאמר (ישעיהו ג, א) ויקרא זה אל זה, אבל לנביאי אומות העולם נגלה עליהן בלשון עראי וטומאה, שנאמר (במדבר כג, ד) ויקר אליהם אל בלעם. לאמר - צא ואמור להם דברי כבושים, בשבילכם הוא נדבר עמי, שכן מצינו שכל שלשים ושמונה שנה שהיו ישראל במדבר כמנוודים, מן המרגלים ואילך, לא נתייחד הדבור עם משה, שנאמר (דברים ב טז) ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות וידבר ה' אלי לאמר, אלי היה הדיבור".

ושמעין בזה, דמעלת הנבואה של נביאי ישראל אינה משום מעלתם העצמית, אלא משום שהם שלוחים להתנבא לישראל, לפיכך אמר להם שכל אותם שלשים ושמונה שנה שהיו כמנוודים במדבר לא נתייחד הדיבור עם משה, להורות שכל כבוד הנבואה בנביאי

חטא מכירת יוסף עדיין מוקד בינינו. כאשר ביארנו בספרנו בים דרך תורה פרשת וישב (מאמר טז, אות ד) ופרשת ויגש (מאמר ח אות ו), וחטא מכירת יוסף התחיל בלשון הרע, כמו שנאמר (בראשית לז, ב): "וַיִּבְאֵ יוֹסֵף אֶת דְּבָרָתָם רָעָה אֶל אֶבְיָהֶם", ודרכינו להביא השכם והערב את דברי החפץ חיים בהקדמתו: "אך לבסוף ימי בית שני גברה שנת חנם ולשון הרע בינינו בעונותינו הרבים, ובעבור זה נחרב הבית וגלינו מארצינו, כדאייתא ביומא (ב ט) ובירושלמי פ"א דיומא. הגם שהגמרא נקטה שנת חנם, הכוונה היא על לשון הרע גם כן שיוצאת מצד השנאה".

ושנת האחים את יוסף היתה שנת חנים, דהגם שנאמר (בראשית לז, ד): "וַיִּיָּאֵז אֶחָיו כִּי אֲתוּ אֵלָיו אֶבְיָהֶם מִכָּל אֶרְצוֹ וַיִּשְׁנְאוּ

^א ידוע שהרב אברבנאל מסר נפשו לה' בזמן גזירת גירוש ספרד, הוא וכל קהילתו, אך היה אחד מגדולי הדור דאז בשם אברהם שניאור שלא עמד בנסיון והמיר את דתו יחד עם בני משפחתו, ורבים נמשכו אחריו, והיה הרב אברבנאל קורא אותו שונא אור שכן המיר את דתו.

^ב כמבואר בספרנו בים דרך תורה פרשת תצוה זכור (מאמר ח אות ג ומאמר יב אות ב), ובקונטרס בים דרך פורים (מאמר יב אות ג) ועוד.

ימי הילולא - ממצולות ים

ט"ו אדר ב' תשפ"ב | הגאון ר' שמדיהו יוסף חיים ב"ר יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל

בשר וחלב, מסירים ממנו את הצלם אלקים, ויש לו דמות של בהמה, (שיעור 65 בהעלותך תשפג) מסופר על הגר"ח קנייבסקי זצ"ל לפני מלחמת ששת הימים, וכידוע היה מתח גדול מפני הצוררים שאימו לכלות הישוב ח"ו, ומרן הגר"ח ישב ולמד כדרכו אך הרגיש בבית המדרש שמדברים על דבר במתח, שאל הגר"ח מה קרה, אמרו לו היושבים שחוסין ונאצר עשו שלום ביניהם והם רוצים לכבוש את ארץ ישראל, שאל אותם מיהם נאצר וחוסין, ענו לו היושבים שחוסין הוא מלך ירדן ונאצר הוא נשיא מצרים, אמר להם הגר"ח אם כן הרי הם אינם ראויים להזכיר שמותם בבית המדרש. (שיעור 98 תרומה תשפג)

מנדל את הבחור על זה למה דוקא לך הגר"ח לא הסכים ליתן את ידו, איזה עוון יש בידיך שעבור זה יהיה לך פנים של בהמה, נשבר הבחור והודה שהוא מאוד אוהב שוקולד חלבי, ואחרי אכילת בשר בקר שזה דאורייתא הוא מתאפק מלאכול, אבל אחרי אכילת עוף שזה מדרבנן קשה לו להתגבר על עצמו, ומזה לבד ראה הגר"ח שיש לו פנים של בהמה...

שכן איתא בזוה"ק פרשת משפטים (ח"ב ק"ה, ב) בארוכה דמי שאוכל בשר וחלב מאבד את הצלם אלקים, ונבוכדנצר היה מנסה להכשיל את דניאל דוקא בפת ב"ג, וכתב החיד"א שם: "נ"ל דזהו נוטריקון ב"ג בשר גבינה". שכן מי שאוכל

שמענו מהגאון ר' מנדל וויינבאך זצ"ל ראש ישיבת אור שמח עובדא, דכידוע ביישיבתם לומדים הרבה בחורים שחזרו בתשובה אל חיק היהדות, וכאשר היו מתעלים ומתחזקים היה נכנס עם הבחורים לחיזוק אצל מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל, פעם אחת הגיע עם כמה בחורים לפניו, והוא נתן לכולם את ידו לשלום, אך מבחור אחד הוא משך את ידו, חשב ר' מנדל כי מקרה הוא, אך גם כאשר ניסה בשנית, הגר"ח משך את ידו ולא הסכים לברכו לשלום. כאשר ראה שהוא מכוון הבין שיש דברים בגו, ולכן שאל את הגר"ח מדוע הוא מושך את ידו ולא מוכן לברכו לשלום. ענה לו הגר"ח שיש לו פנים של בהמה. אחר כך שאל ר'

יוצא לאור על ידי מכון בים דרך

לפרטים והנצחות 0556712159

אפשר לקבלו כל שבוע דרך המייל bd025401167@gmail.com

קוראים יקרים!! גליון זה מופץ ברוך ה' בכאלף בתי כנסיות ברחבי ארץ ישראל ובעשרת אלפים עותקים, בואו טלו חלק במצוה, ועזרו לנו לעמוד בהוצאות הכבודות. יש לכם שמחה ברוך ה' או יארציט, חושו וטלו חלק בנשיאת הארון בסך 500 ש"ח. אפשר לתרום בכל עמדות נדרים פלוס תחת השם גליוני בים דרך, או להתקשר לטלפון 0556712159